

Den felande länken

Del II

av

Richard Johnsson¹

I det som följer ska jag fortsätta att beskriva hur kopplingen mellan företagens räkenskaper och nationalräkenskaperna ser ut. Del I implicerade bl a att BNP i det närmaste är ett nettomått och i denna del kommer ett nytt bruttomått presenteras. Det här är den andra i en serie skrifter där jag beskriver Den felande länken.

Det här är andra delen i en serie uppsatser som syftar till att tillhandahålla den felande länken mellan företagens resultat- och balansräkningar och nationalräkenskaperna. I del I av *Den felande länken* bevisade jag bl a följande samband i formeln (15):

$$Y = p + w = (s_c + s_b - d) + (w_c + w_b) = (s_c - w_c) + (s_b + w_b - d) = C + B - d = C + I = \text{NNP} \quad (15)$$

som visar att nationalinkomsten, Y, är identiskt lika med nettonationalprodukten, NNP. Denna identitet visar även hur kopplingen mellan företagens resultat- och balansräkningar och nationalinkomsten/nettonationalprodukten ser ut. Den kopplingen ligger alltså i att nettoinvesteringarna är lika med företagens produktiva utgifter minus deras kostnader.

I denna del kommer jag att visa vad denna modifikation av har för betydelse för BNP-måttet och jag kommer även introducera ett nytt mått, Bruttonationalintäkten, GNR (Gross National Revenue).

Implikationer av vad som jag skrev i del I för BNP som relevant mått, kan kanske enklast förklaras med ett exempel. Vi börjar med (en variant av) formeln (1), kallad (16) för att fortsätta från föregående del:

$$p + w = Y/\text{NNP} = C + I \quad (16)$$

---

¹Doktorand i nationalekonomi, Uppsala Universitet. Copyright © 2002 Richard Johnsson. All rights reserved. Författaren nås via richardcbjohnsson@tiscali.se. Detta är version 2 av uppsatsen. Ändringarna är obetydliga för innehållet.

där p alltså är vinst, w löneinkomster, C konsumtion och I nettoinvestering. Utnyttjar vi de tidigare härledningarna och bygger vidare på (16) ges att:

$$p + w = Y/NNP = C + I \quad (16)$$

$$s_c + s_b - d + w_c + w_b = Y/NNP = s_c + w_c + s_b + w_b - d \quad (17)$$

(17) säger att vinsten är intäkter minus kostnader, löneinkomsterna täcker in både de från företag och privatpersoner (slarvigt uttryckt), konsumtionen är varukonsumtion och lönekostnader från privatpersoner (återigen slarvigt uttryckt) och slutligen ser vi att nettoinvesteringarna är de produktiva utgifterna för varor och arbete minus kostnaderna.

Om vi nu exempelvis låter vinsterna uppgå till 150, lönerna till 450, konsumtionen till 550 och nettoinvesteringarna till 50, enligt (18), blir både Y och NNP lika med 600.

$$p + w = Y/NNP = C + I \quad (16)$$

$$s_c + s_b - d + w_c + w_b = Y/NNP = s_c + w_c + s_b + w_b - d \quad (17)$$

$$150 + 450 = 600 = 550 + 50 \quad (18)$$

Men som jag påstod i Del I, så döljs *merparten av alla utgifter och inkomster under nettoinvesteringarna i lager*. Detta framgår tydligt om jag sätter siffror på alla komponenter i (17):

$$p + w = Y/NNP = C + I \quad (16)$$

$$s_c + s_b - d + w_c + w_b = Y/NNP = s_c + w_c + s_b + w_b - d \quad (17)$$

$$150 + 450 = 600 = 550 + 50 \quad (18)$$

$$500+500-850 + 50+400 = 600 = 500+50 + 500+400-850 \quad (19)$$

Av (19) framgår det tydligt att under den lilla posten nettoinvesteringar på 50, döljer sig alltså stora värden i form av alla företagens produktiva utgifter för varor, 500, för löner, 400, och från dessa dras företagens kostnader på 850. Den andra posten som döljer stora värden är vinsten på 150. Dessa är alltså alla försäljningsintäkter från företagen, 500, och från konsumenter, 500, minus kostnaderna på 850.

Med detta borde det börja bli klart att, som jag påstått, under nettoinvesteringarna döljs i själva verket merparten av alla utgifter och inkomster i landet. Nu är det kanske dags att se

vad detta har för implikationer för BNP-måttet. Enligt det system Stone utvecklade går man från NNP till BNP genom att lägga till avskrivningarna, dvs:

$$\begin{array}{rcccccc}
 p & + & w & = & Y/NNP & = & C & + & I & (16) \\
 + & & & & + & & & & + & \\
 \text{avskrivning} & & & & \text{avskrivning} & & & & \text{avskrivning} & \\
 \hline
 p+a & + & w & = & \text{BNP} & = & C & + & I+a & (20)
 \end{array}$$

Enligt (20) är BNP lika med summan av konsumtionen och nettoinvesteringen med tillägg av avskrivningen (eller på inkomstsidan, summan av lönerna och vinsten med tillägg av avskrivningarna). BNP kan även uttryckas som summan av konsumtionen, bruttoinvesteringarna i fasta tillgångar och nettoinvesteringarna i lagret.

Således innehåller BNP-måttet en nettoterm. Och denna nettoterm döljer alltså merparten av utgifter och inkomster i landet. Innan jag går in på en del följdfejl som uppstår pga detta, låt mig visa hur det verkliga bruttomåttet bör se ut. Detta mått betecknar jag GNR, bruttonationalintäkten. Det erhålles om vi till nettonationalprodukten lägger företagens kostnader, d. Som framgick i del I, så motsvarar d företagets kostnader, dvs förutom de direkta omkostnaderna även de kostnader som uppkommit genom sekvensen produktivt utgifterna, kapitalisering av utgiften på tillgångskontot i balansräkningen, dekapitalisering av tillgångskontot i balansräkningen, och, slutligen, kostnad i resultaträkningen. Med andra ord summan av avskrivningarna, KSV och de allmänna omkostnaderna. Resultatet visas i (21):

$$\begin{array}{rcccccc}
 p & + & w & = & Y/NNP & = & C & + & I & (16) \\
 + & & & & + & & & & + & \\
 d & & & & d & & & & d & \\
 \hline
 s & + & w & = & \text{GNR} & = & C & + & B & (21)
 \end{array}$$

Bruttonationalintäkten erhålles alltså genom att addera konsumtionen till de totala produktiva utgifterna (eller på inkomstsidan genom att addera lönerna till försäljningsintäkterna). För att återgå till det tidigare sifferexemplet, så ger detta en GNR på 1450, enligt (22) och (23):

$$\begin{array}{rcccccc}
 s & + & w & = & \text{GNR} & = & C & + & B & \\
 s_c + s_b & + & w_c + w_b & = & \text{GNR} & = & s_c + w_c & + & s_b + w_b & (22) \\
 500+500 & + & 50+400 & = & 1450 & = & 500+50 & + & 500+400 & (23)
 \end{array}$$

Den totala verksamheten i landet, dvs alla utgifter och inkomster, uppgår alltså enligt detta exempel till 1450. Detta ska då jämföras med BNP på 600, som alltså felaktigt uppfattas såsom ett riktigt bruttomått. Även om siffrorna är fingerade så kommer det att visa sig att storleksförhållandena i princip är desamma i verkligheten. I del III av denna serie, *Den felande länken*, visar jag hur SCB-data kan användas för att beräkna GNR. Men med hjälp av den redogörelse som denna del, tillsammans med den förra, ger är det dock möjligt att dra en del slutsatser.

För det första, en uppfattning som jämt och ständigt pumpas ut i media av ekonomer och som den insatta delen av allmänheten motvilligt börjat lära sig, är att hushållen och staten med sin konsumtion är källan till merparten av alla inkomster och utgifter. Den kanske vanligaste siffran i sammanhanget säger att ca 2/3 av BNP utgör konsumtion. Detta är alltså en rimlig slutsats om BNP-måttet verkligen var ett mått på bruttoprodukten. Men det är alltså fel på BNP-måttet. Som borde ha framgått av vad jag skrivit, så är det givetvis så att det är företagen som genom sina produktiva utgifter står för merparten av alla utgifter och därmed är källan till merparten av alla inkomster.

Som en följd, blir den slutliga konsumtionen inte alls lika viktig för att analysera om man vill förstå vad som händer med bruttoprodukten. Konsumenternas förtroende är inte så viktigt som många annars tror. För en minskad konsumtion behöver inte leda till en lägre bruttoprodukt, utan kan istället vara en följd av att konsumenterna vill satsa mer inför framtiden. Med andra ord, ett gott tecken och inte ett dåligt. Det är kanske inte någon fara för landets framtid om konsumtionen går ner en aning, t ex genom sparande. Sparande ses generellt, i enlighet med Keynes, som något negativt, främst då det undandrar medel från den "viktigaste" inkomstkällan, konsumtionen. Som framgår av Reismans bok så är det i själva verket så att om konsumenter (främst de med stora tillgångar, kapitalisterna), genom en förändring i tidspreferensen, väljer att konsumera mindre och istället låta medlen användas till produktiva utgifter i företagen, så blir följden en kapitalackumulering och medföljande framåtskridande. Detta är givetvis något positivt för alla, men BNP-måttet kan komma att minska pga detta. Alltså; *konsumtionen står inte för merparten av alla utgifter och inkomster, det gör företagen genom produktiva utgifter.*

För det andra, som borde ha framgått är BNP alltså i stort endast ett på konsumtionen, och inget annat(en mindre del kommer dock även från bruttoinvesteringar i fasta tillgångar). Det

är inte ett mått på bruttoprodukten. Nettoexporten bidrar inte heller i någon större utsträckning till bruttoprodukten. Alltså; *BNP är ett mått på konsumtionen och nettoexporten motsvarar en väldigt liten del av den totala bruttoprodukten.*

För det tredje, det är enkelt att härleda ett schema för hur steget sker från NNP till GNR via BNP. Med den uppställningen blir det klart vad som måste studeras för att förstå vad som händer med landets ekonomi. Eftersom de produktiva utgifterna står för större delen av GNR, följer att det är industrins och andra företags verksamhet som bör fokuseras på. Med andra ord, industriproduktionen och tjänsteproduktion. Dessbättre har kloka människor i bank- och finansvärlden redan insett att det i verkligheten är viktigt att studera även annat än BNP och dessa studerar följaktligen industri- och tjänsteproduktionen. Men de studerar detta utan att känna till den verkliga relationen till nationalräkenskaperna. Det är för övrigt anmärkningsvärt att inte akademien hänger med. En annan sak som är relaterad till detta och som samma kloka människor i bank- och finansvärlden också har insett, är att det inte är vinsten som är det viktiga när företag studeras, utan kassaflödena. Detsamma är alltså sant på nationell nivå, vilket kanske impliceras av exempelvis formeln (23). Återigen är det bara akademien som inte förstår det utan i stället stirrar blint på den räkenskapsmässiga vinsten, som om den en gång om året lades upp på bordet som en inkomst till kapitalägarna. Alltså; *industriproduktion och kassaflöden är avgörande även på nationell nivå.*

I denna del har jag visat hur gamla misstag i nationalräkenskaperna lever vidare, hur de kan rättas till, samt vad misstagen för med sig för följdfejl. I del III av Den felande länken kommer jag att visa hur bruttonationalintäkten, GNR, kan beräknas utifrån de befintliga nationalräkenskaperna.